

Дрогобичського, Житомирського, Одеського, Херсонського, Харківського, Тернопільського, Сумського та Запорізького університетів, «Києво-Могилянської Академії», Кременецького медучилища ім. Річинського, Львівського Музею історії релігії, Волинської православної академії УПЦ КП, УКУ, Біблійного товариства, Департаменту у справах релігії Мінкультури, т-ва «Просвіта». Відділення історії, філософії і права НАНУ, офісів низки конфесій тощо.

Керівник Відділення релігієзнавства проф. А. КОЛОДНИЙ

5.2 ДОКУМЕНТИ ІЗ ПИТАННЯ УТВОРЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Проект Положення про Експертну раду з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій при Міністерстві культури України (Додаток до наказу Міністерства культури України)

1. Загальні положення

1. Це Положення визначає загальні засади утворення і діяльності Експертної ради з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій при Міністерстві культури України (далі – Мінкультури).

2. Експертна рада з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій при Мінкультури (далі – Експертна рада) є консультативно-дорадчим органом, що утворюється на постійній основі для проведення експертної оцінки, фахових консультацій та вивчення проблемних питань, надання наукових рекомендацій та пропозицій, пов'язаних з реалізацією державної політики у сфері релігії.

У своїй роботі Експертна рада керується Конституцією України, міжнародними договорами, законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, наказами Мінкультури, іншими актами законодавства України, цим Положенням.

3. Експертна рада здійснює релігієзнавчу експертизу за запитом структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури, структурних підрозділів у справах релігій обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим (надалі – структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації).

У цьому Положенні термін «конфлікт інтересів» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання корупції».

4. Рішення про утворення або ліквідацію Експертної ради, її кількісний та персональний склад приймаються наказами Мінкультури.

5. Основними завданнями Експертної ради є:

- забезпечення здійснення змістовного моніторингу, аналізу та оцінки процесів, що відбуваються у релігійному середовищі як в Україні, так і за її межами;
- проведення фахових консультацій та вивчення проблемних питань, пов'язаних з реалізацією державної політики у сфері релігії;
- вивчення проблемних питань забезпечення в Україні свободи совісті та віросповідань, діяльності релігійних організацій;
- моніторинг та аналіз проявів релігійної нетерпимості в українському суспільстві;
- проведення досліджень, необхідних для наукового обґрунтування проблем, пов'язаних із необхідністю удосконалення законодавства України у сфері забезпечення свободи совісті та віросповідань, діяльності релігійних організацій, протидії проявам релігійної нетерпимості;
- участь в опрацюванні законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, державних програм, міжнародних договорів України у сфері державно-конфесійних відносин, забезпечення свободи совісті та діяльності релігійних організацій;
- підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері релігії; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у зазначеній сфері;
- сприяння забезпеченню координації дій самостійних структурних підрозділів Мінкультури з питань, що належать до компетенції Експертної ради;
- здійснення релігієзнавчої експертизи за запитом структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації;
- підготовка за результатами релігієзнавчої експертизи окремого Експертного висновку;
- визначення релігійного характеру організації, яка подала заяву на реєстрацію, на підставі установчих документів, даних про основи її віровчення (віросповідної доктрини) і відповідної культової, соціальної та іншої практики;
- перевірка і оцінка достовірності даних, які містяться в поданих релігійною організацією документах і матеріалах, відносно основ її віровчення;
- перевірка відповідності заявлених при реєстрації форм і методів діяльності релігійної організації формам і методам її фактичної діяльності;
- аналіз віросповідної доктрини, культової, соціальної та іншої діяльності релігійних організацій на відповідність законодавству України;
- подання керівництву Мінкультури рекомендацій та пропозицій.

6. Експертна рада має право:

- запитувати і отримувати від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, самостійних

структурних підрозділів Мінкультури, підприємств, установ і організацій, незалежно від їх організаційно-правової форми, у тому числі від релігійних організацій, що звернулися із заявою про реєстрацію статуту, інформацію, документи, довідкові та інші матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

- запрошувати на свої засідання представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від їх організаційно-правової форми (за погодженням з їх керівниками), а також незалежних експертів (за згодою);

- утворювати у разі потреби для виконання покладених на неї завдань постійні або тимчасові робочі групи;

- залучати в установленому порядку до роботи Експертної ради окремих провідних релігійних експертів, вчених, фахівців (за їх згодою) для розгляду питань, що належать до компетенції Експертної ради;

- ініціювати та проводити конференції, семінари, наради та інші заходи;

- вносити пропозиції керівництву Мінкультури з питань, що належать до компетенції Експертної ради.

II. Порядок формування, організація діяльності та робота Експертної ради

7. Склад Експертної ради затверджується раз на два роки, у разі необхідності до нього можуть вноситися зміни та доповнення.

8. Експертна рада формується з посадових осіб, державних службовців органів державної влади, провідних науковців, представників наукових установ, учених-релігієзнавців, фахівців і спеціалістів у сфері відносин держави і релігійних організацій, представників інститутів громадянського суспільства, включення яких до складу Експертної ради здійснюється за згодою.

Також до роботи в Експертній раді залучається перший заступник Міністра культури України або заступник Міністра культури України відповідно до розподілу обов'язків.

У якості консультантів до роботи Експертної ради можуть залучатися спеціалісти, що не є її членами, а також представники релігійних організацій.

9. До складу Експертної ради входять голова (у разі необхідності заступник голови), секретар та члени Експертної ради.

10. Залучений до роботи в Експертній раді фахівець, спеціаліст не може здійснювати свої повноваження більше двох строків підряд.

11. Загальна кількість членів Експертної ради повинна становити не менше п'яти осіб.

12. Регламент роботи Експертної ради затверджується на її засіданні.

13. Формою роботи Експертної ради є засідання, яке проводиться по мірі необхідності, але не рідше ніж чотири рази на рік. Засідання Експертної ради веде її голова, а в разі його відсутності – заступник голови Експертної ради.

14. Засідання Експертної ради вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше 2/3 від її складу.

Рішення Експертної ради приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів від загальної кількості її членів, присутніх на засіданні. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні.

15. Голова Експертної ради, його заступник і секретар обираються на першому засіданні Експертної ради.

Секретарем Експертної ради обирається, як правило, член Експертної ради, що є державним службовцем структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури.

16. Запит структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації, документи, надіслані на релігієзнавчу експертизу реєструються в журналі вхідної кореспонденції Експертної ради секретарем у порядку, передбаченому інструкцією з діловодства в Мінкультури. Датою надання документів є дата їх фактичного надходження до Експертної ради і реєстрації у вказаному журналі.

17. Переписка, протоколи та інші документи Експертної ради формуються у номенклатуру справ структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури.

18. Розгляд запиту, що стосується конкретної релігійної організації проводиться, як правило, в присутності її керівника чи уповноваженого представника, завчасно запрошеного на відповідне засідання Експертної ради. Представник релігійної організації має право давати експертам пояснення, що стосуються предмету експертизи.

На стадії наради експертів і формулювання висновків релігієзнавчої експертизи присутність представника релігійної організації не допускається.

У випадку неявки представника релігійної організації на засідання Експертної ради експертний висновок може бути прийнятий без його присутності.

19. Голова Експертної ради обирається на засіданні шляхом відкритого голосування присутніх членів Експертної ради. Голова Експертної ради: визначає порядок денний, дату, час і місце проведення засідань Експертної ради; веде засідання Експертної ради, ставить питання на голосування, оголошує його результати; контролює питання щодо уникнення конфлікту інтересів членів Експертної ради; забезпечує всебічний і об'єктивний розгляд питань, що розглядаються на засіданні Експертної ради; підписує протокол засідання Експертної ради; представляє Експертну раду у взаємовідносинах з Мінкультури,

релігійними організаціями, об'єднаннями громадян, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації; затверджує висновок Експертної ради; протягом 10 робочих днів з часу отримання запиту структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації призначає засідання Експертної ради для проведення релігієзнавчої експертизи; забезпечує контроль за дотриманням процедури і термінів проведення релігієзнавчої експертизи, повнотою і якістю здійснюваних досліджень, не порушуючи принципу незалежності експертів; при потребі клопоче про залучення до роботи Експертної ради консультантів, що не є її членами, якщо їх спеціальні знання потрібні для підготовки експертного висновку.

20. Секретар Експертної ради, який є працівником Мінкультури: забезпечує ведення протоколів засідань Експертної ради. У разі відсутності секретаря протокол веде особа, яка уповноважена головою Експертної ради; підписує протокол засідання Експертної ради; опрацьовує із членами Експертної ради заяву про відсутність конфлікту інтересів, складену в довільній формі; забезпечує підготовку засідань Експертної ради; інформує членів Експертної ради про місце, час проведення засідань Експертної ради, забезпечує їх необхідними документами; готує матеріали для розгляду на засіданні Експертної ради; за результатами засідання готує висновок; організовує документальне забезпечення діяльності Експертної ради, веде переписку Експертної ради, скеровує запити, отримує під розписку адресовані Експертній раді документи, реєструє вхідну і вихідну кореспонденцію відповідно у журналі вхідної та вихідної кореспонденції, відправляє вихідні листи та інші документи Експертної ради (порядок денний засідань, завірнені копії протоколів засідань Експертної ради), контролює терміни роботи з документами, веде і оформляє відповідні номенклатурні справи; бере участь у засіданнях Експертної ради без права голосу; доводить протокол та висновок Експертної ради до відома керівництва Мінкультури.

21. При проведенні релігієзнавчої експертизи член Експертної ради має право: знайомитися з усіма документами, поданими на експертизу; за згодою з керівними органами релігійної організації бути присутнім під час проведення богослужінь, релігійних обрядів і церемоній, інших заходів; письмово викладати особливу думку за результатами експертизи, яка додається до експертного висновку; за дорученням голови представляти Експертну раду в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, інших органах і організаціях.

22. Член Експертної ради зобов'язаний: здійснювати всесторонній, повний, об'єктивний і комплексний аналіз поданих на релігієзнавчу експертизу документів; дотримуватися встановлених термінів і порядку проведення релігієзнавчої експертизи; забезпечувати збереження наданих об'єктів дослідження; не розголошувати дані, які містять інформацію обмеженого доступу, які стали йому відомими при проведенні релігієзнавчої експертизи.

23. До складу Експертної ради можуть входити особи, які мають: вищу освіту відповідного спрямування (у тому числі у сфері філософії, релігієзнавства, теології, права, державного управління, психології, історії) або значні здобутки у споріднених сферах, мають відзнаки, публікації, брали участь в авторитетних форумах з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій тощо; багаторічний досвід роботи у сфері, пов'язаній з діяльністю релігійних організацій, включно з досвідом участі у відповідних проектах, або досвід роботи у структурних підрозділах у справах релігій органів реєстрації (Ради у справах релігій при Кабінеті Міністрів України; Міністерства України у справах національностей, міграції та культур; Державного комітету України у справах релігій; Державного департаменту у справах релігій Міністерства юстиції України; Державного комітету у справах національностей та релігій України; Міністерства культури України; обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; Ради міністрів Автономної Республіки Крим); досвід роботи в експертних комісіях, радах, робочих групах, дослідницьких групах (бажано у сфері державно-конфесійних відносин) тощо.

З метою недопущення порушення принципу об'єктивності та принципу світськості держави, відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, не допускається членство в Експертній раді священнослужителів і представників конфесій.

Членом Експертної ради також не може бути і будь-який інший представник конфесії, а також громадянин, що перебуває з нею в трудових або інших договірних відносинах.

24. Робота Експертної ради здійснюється на громадських засадах.

25. Кандидатури до складу Експертної ради можуть призначатись (за пропозицією керівника структурного підрозділу у справах релігій) Мінкультури самостійно або шляхом самовисування осіб, які подають відповідні заявки після оприлюднення на офіційному веб-сайті Мінкультури та оголошення у засобах масової інформації.

26. Якщо член Експертної ради опиняється в ситуації, яка має або може бути сприйнята як така, що має ознаки конфлікту інтересів, він має надати інформацію про конфлікт інтересів голові Експертної ради перед початком будь-якої дискусії або обговорювання відповідного питання.

У разі неподання інформації щодо існування конфлікту інтересів, якщо про нього стає відомо після прийняття рішення Експертною радою, – таке рішення скасовується головою Експертної ради та призначається повторне засідання Експертної ради.

Повторне рішення Експертної ради є остаточним.

Щороку члени Експертної ради підписують заяву щодо відсутності конфлікту інтересів, складену в довільній формі.

27. Рішення Експертної ради оформляється висновком у двох примірниках, який підписується усіма присутніми на засіданні та затверджується головою.

28. Протокол засідання Експертної ради підписує секретар і голова Експертної ради.

29. Експертні висновки та інші матеріали, що стосуються розгляду відповідних пропозицій, проектів тощо, є службовою інформацією, що пов'язана з процесом прийняття рішення.

30. Імена членів Експертної ради, які проводили експертизу, не підлягають розголошенню до затвердження експертного висновку

31. Висновок Експертної ради має рекомендаційний характер і вноситься на розгляд та прийняття відповідного рішення Міністерства культури, а також обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим (у випадку релігієзнавчої експертизи за запитом структурних підрозділів у справах релігій цих органів).

III. Порядок проведення релігієзнавчої експертизи

32. Міністерство культури України відповідно до ч. 5 статті 30 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», пункту 4.93 Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 03 вересня 2014 року № 495, забезпечує проведення релігієзнавчої експертизи за участю представників релігійних організацій та відповідних спеціалістів.

Здійснення релігієзнавчої експертизи базується на принципах дотримання права на свободу совісті та свободу віросповідання, інших прав і свобод людини і громадянина відповідно до загальноприйнятих принципів і норм міжнародного права і у відповідності до Конституції України, прав релігійних організацій, а також базується на принципах незалежності експерта, об'єктивності, всебічності і повноти дослідження. Релігієзнавча експертиза має комплексний характер.

Релігієзнавча експертиза здійснюється за запитом структурного підрозділу у справах релігій Міністерства культури, структурних підрозділів у справах релігій обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим (надалі – структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації). Орган реєстрації виступає замовником релігієзнавчої експертизи.

33. Проведення релігієзнавчої експертизи стосовно релігійних організацій здійснюється Експертною радою з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій при Міністерстві культури, яка виступає суб'єктом релігієзнавчої експертизи.

34. Об'єкти релігієзнавчої експертизи: установчі документи релігійної організації, рішення її керівних і виконавчих органів; дані про основи віровчення (віросповідної доктрини) релігійної організації

і відповідну культову, соціальну та іншу практику; форми і методи діяльності релігійної організації; богослужіння, інші релігійні обряди і церемонії; внутрішні документи релігійної організації, у тому числі ті, що висвітлюють її ієрархічну та інституційну структуру; релігійна література, друковані, електронні (у тому числі в мережі Інтернет), аудіо- і відеоматеріали, що випускаються і/або поширюються релігійною організацією.

35. Завдання релігієзнавчої експертизи: визначення релігійного характеру організації на підставі установчих документів, даних про основи її віровчення і відповідної практики; перевірка і оцінка достовірності даних, які містяться в поданих релігійною організацією документах, відносно основ її віровчення; перевірка відповідності заявлених при реєстрації форм і методів діяльності релігійної організації формам і методам її фактичної діяльності; експертна оцінка та роз'яснення релігієзнавчої складової випадків, які можуть бути підставою для припинення діяльності релігійної організації за заявою органу реєстрації у судовому порядку відповідно до ст. 16 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (експертна оцінка та роз'яснення правової складової таких випадків є завданням юридичної експертизи).

Під час проведення релігієзнавчої експертизи можуть бути роз'яснені й інші питання, що виникають під час здійснення реєстрації статуту релігійної організації та які потребують експертної оцінки.

36. Структурний підрозділ у справах релігій Мінкультури, структурні підрозділи у справах релігій обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, можуть скерувати запит щодо проведення релігієзнавчої експертизи (надалі – запит) у таких випадках:

36.1. при надходженні на розгляд в установленому порядку заяви про реєстрацію: статуту релігійної організації, що не входить до складу іншої релігійної організації того ж віросповідання; статуту релігійної організації, що належить до релігійних течій, які не представлені в Україні; змін до статуту релігійної організації (в тому числі зміни найменування), якщо ці зміни пов'язані з вказівкою чи зміною даних про віросповідання (віросповідну приналежність) організації, юрисдикційну приналежність;

36.2. при необхідності експертної оцінки: наявності в діяльності релігійної організації ознак релігійної організації (віросповідання; здійснення богослужінь, інших релігійних обрядів, церемоній та процесій; навчання релігії і релігійного виховання своїх послідовників); вчинення зареєстрованою релігійною організацією дій, недопустимість яких передбачена статтями 3, 5 і 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»; поєднання обрядової чи проповідницької діяльності зареєстрованої релігійної організації з посяганнями на життя, здоров'я, свободу і гідність особи; відповідності законодавству порядку проведення зареєстрованою релігійною організацією публічних релігійних заходів

(богослужінь, обрядів, церемоній, походів тощо); спонукання зареєстрованою релігійною організацією громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків або дій, які супроводжуються грубими порушеннями громадського порядку чи посяганням на права і майно державних, громадських або релігійних організацій;

36.3. при необхідності перевірки достовірності і відповідності фактичної діяльності релігійної організації до форм і методів, даних про основи віровчення, заявлених при реєстрації її статуту;

36.4. в інших випадках виникнення додаткових питань, що потребують спеціальних знань, при розгляді документів про реєстрацію статуту релігійної організації.

37. Рішення про скерування документів релігійної організації на релігієзнавчу експертизу приймається керівником структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та оформляється наказом відповідного структурного підрозділу.

Про скерування установчих документів на релігієзнавчу експертизу письмово повідомляється у п'ятиденний термін релігійну організацію щодо якої прийнято таке рішення (із додатком копії наказу відповідного структурного підрозділу органу реєстрації).

38. Загальний перелік інформації, документів, довідкових та інших матеріалів, необхідних для проведення релігієзнавчої експертизи щодо конкретної релігійної організації вказується у листі-повідомленні структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

З метою отримання важливих для проведення експертизи пояснень щодо отриманих документів, а також додаткових документів і матеріалів Експертна рада може скерувати на адресу релігійної організації підготовлений секретарем письмовий запит Експертної ради.

Документи і матеріали, необхідні для проведення релігієзнавчої експертизи, у тому числі релігійна література, інші друковані, аудіо- та відеоматеріали, надаються релігійною організацією державною мовою або іноземною із додатком завіреного в установленому порядку перекладу на державну мову.

39. Запит структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, скеровується на розгляд Експертної ради з додатком копій документів, поданих на реєстрацію статуту (змін до статуту) релігійної організації, або для проведення перевірки діяльності релігійної організації.

40. У запиті обґрунтовується необхідність здійснення релігієзнавчої експертизи, а також визначаються питання, які потребують експертної оцінки.

41. Релігієзнавча експертиза проводиться у термін до двох місяців з дати надходження запиту до Експертної ради. Термін проведення релігієзнавчої експертизи не може перевищувати встановлений ч. 4 ст. 14 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» тримісячний термін прийняття органом реєстрації рішення про реєстрацію статуту релігійної організації.

42. Датою завершення релігієзнавчої експертизи є дата здійсненої у день засідання Експертної ради реєстрації експертного висновку про результати проведення релігієзнавчої експертизи.

43. В експертному висновку відображаються: дата (період) проведення експертизи; підстави для її проведення; найменування та місцезнаходження релігійної організації щодо якої прийнято рішення про проведення релігієзнавчої експертизи; П.І.П. представника релігійної організації, присутнього на засіданні Експертної ради; питання, поставлені експертам; інформація про об'єкти і документи, подані для експертизи; зміст і результати досліджень; оцінка результатів дослідження, мотиви і докази, що стали основою рішення, висновки з поставлених запитань і їх обґрунтування; назви документів, що додаються до експертного висновку.

44. Якщо під час проведення релігієзнавчої експертизи встановлено обставини, що мають значення для її результатів, але не вказані у запиті, Експертна рада може включити висновки з цих обставин до експертного висновку.

45. Експертний висновок має для органу реєстрації рекомендаційний характер.

46. За результатами проведення релігієзнавчої експертизи членами Експертної ради за дорученням голови (заступника голови) Експертної ради готується проект експертного висновку, що містить обґрунтовані висновки стосовно можливості (неможливості) визнання організації релігійною (визнання релігійного характеру організації) і достовірності даних про основи її віровчення і відповідної практики, інших даних, що містяться в наданих релігійною організацією документах.

47. Проект експертного висновку розглядається на засіданні Експертної ради, яка приймає щодо нього рішення, оформлене протоколом.

Експертний висновок вважається прийнятим, якщо він схвалений в результаті відкритого голосування простою більшістю голосів членів Експертної ради, присутніх на засіданні.

48. У випадку відсутності члена Експертної ради на засіданні він має право у письмовій формі подати свою думку з питань, що розглядаються.

49. Рішення Експертної ради оформляється Експертним висновком (у двох примірниках), який підписується усіма присутніми на засіданні та затверджується головою або в його відсутність – заступником голови.

50. Член експертної ради може письмово викладати особливу думку за результатами експертизи, яка додається до експертного висновку.

51. Експертний висновок з додатком копій документів, використаних при проведенні релігієзнавчої експертизи, і завіреної секретарем Експертної ради копії протоколу відповідного засідання Експертної ради, скеровується до структурного підрозділу у справах релігій органу реєстрації упродовж двох робочих днів після дня завершення релігієзнавчої експертизи і реєстрації Експертного висновку.

52. Мінкультури, а у випадку релігієзнавчої експертизи за запитом структурного підрозділу у справах релігій іншого органу реєстрації – також обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, інформують Експертну раду про результати розгляду Експертного висновку, у тому числі надають пояснення щодо причин неврахування (відхилення) Експертного висновку.

53. Доступ до інформації про проведення релігієзнавчої експертизи забезпечується в порядку, передбаченому для інформування громадян про діяльність органів державної влади.

Експертний висновок і особлива думка експертів підлягають опублікуванню на офіційному сайті органу реєстрації.

Надані для проведення експертизи документи і матеріали, у тому числі релігійна література, інші друковані, аудіо- та відеоматеріали після завершення експертизи зберігаються в архіві структурного підрозділу у справах релігій Мінкультури.

54. Організаційне і матеріально-технічне забезпечення діяльності та засідань Експертної ради здійснюється Мінкультури.

55. Оприлюднення інформації про роботу Експертної ради здійснюється на офіційному веб-сайті Мінкультури.

**Директор Департаменту у справах релігій
та національностей А. Юраш**

Додаток 3
до Наказу Міністерства культури України

**СКЛАД ЕКСПЕРТНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА
ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПРИ МІНІСТЕРСТВІ
КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

БОНДАРЕНКО Віктор Дмитрович	– доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М. П. Драгоманова, голова Експертної ради
БОГУЦЬКИЙ Юрій Петрович	– радник Президента України
ВАСІН Максим Сергійович	– виконавчий директор громадської організації «Інститут релігійної свободи»
ВЛАДИЧЕНКО Лариса Дмитрівна	– докторант кафедри релігієзнавства КНУ імені Тараса Шевченка, доцент
ДОКАШ Віталій Іванович	– професор, доктор філософських наук, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
ЄЛЕНСЬКИЙ Віктор Євгенович	– доктор філософських наук, професор, Народний депутат України
ЗДІОРУК Сергій Іванович	– кандидат філософських наук, доцент, Заслужений діяч науки і техніки, завідувач відділом гуманітарної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень
КОЛОДНИЙ Анатолій Миколайович	– доктор філософських наук, професор, Заслужений діяч науки України, заступник директора-керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України,
ПАПАЯНІ Іван Володимирович	– кандидат філософських наук, доцент, головний спеціаліст відділу експертно-аналітичної роботи та зв'язків з релігійними організаціями Департаменту у справах релігій та національностей Мінкультури, секретар Експертної ради
ПОДЮК Михайло Євгенович	– заступник директора Департаменту у справах релігій та національностей Мінкультури

РЕШЕТНИКОВ Юрій Євгенович	– кандидат філософських наук, завідувачий відділом з питань етнонаціональної політики, релігій та закордонних українців Секретаріату Кабінету Міністрів України
САГАН Олександр Назарович	– доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії ім. Г. Сковороди Національної академії наук України
ФИЛИПОВИЧ Людмила Олександрівна	– професор, доктор філософських наук, завідувач відділу історії релігії та практичного релігієзнавства Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України
ХАВАРІВСЬКИЙ Устим Богданович	– кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту факультету права, психології та економіки Львівського державного університету внутрішніх справ
ХАРЬКОВЩЕНКО Євген Анатолійович	– професор, доктор філософських наук, завідувач кафедри релігієзнавства КНУ імені Тараса Шевченка
ЧЕРЕНКОВ Михайло Миколайович	– доктор філософських наук, професор кафедри філософії Українського католицького університету
ЧОРНОМОРЕЦЬ Юрій Павлович	– доктор філософських наук, професор кафедри культурології Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М. П. Драгоманова
ЮРАШ Андрій Васильович	– кандидат політичних наук, директор Департаменту у справах релігій та національностей Мінкультури
ЯКУБОВИЧ Михайло Михайлович	– кандидат історичних наук, доцент Національного Університету «Острозька Академія»